17/11/2026

«Τα φλάμπουρα των Αγωνιστών του 1821»: Συζήτηση στο «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει»

/ Ενορίες

Τα φλάμπουρα των αγωνιστών του 1821 αποτελούν πολύ περισσότερα από πολεμικά σύμβολα. Αποτυπώνουν την πίστη, την καταγωγή, τις πολιτικές σχέσεις, τις ιστορικές μνήμες και τις θυσίες των ανθρώπων που αγωνίστηκαν για την ελευθερία.

Στο «Ενοριακό Αρχονταρίκι» του Ιερού Ναού Ευαγγελιστρίας Πειραιώς και στο πλαίσιο του προγράμματος «ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει...», την Δευτέρα 16 Νοεμβρίου 2026, ο κ. Στέφανος Μίλεσης, Συγγραφέας, Πρόεδρος της Φιλολογικής Στέγης Πειραιώς, φιλοξένησε τον κ. Παναγιώτη Χονδρό, Υποψήφιο Διδάκτορα του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, Εικαστικό και Μουσικό, σε μία συζήτηση με θέμα: «Τα φλάμπουρα των Αγωνιστών του 1821, οι συμβολισμοί και η σχέση τους με τα λάβαρα των Βυζαντινών Βασιλέων. Παρουσίαση για πρώτη φορά της Σημαίας του

Οδυσσέα Ανδρούτσου».

Παρακολουθήστε την συζήτηση:

Το κείμενο αποτελεί απομαγνητοφώνηση μιας ιστορικής συζήτησης με αντικείμενο τις σημαίες και τα λάβαρα των αγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Κεντρικός άξονας είναι η ιστορική προέλευση των ελληνικών σημαιών, οι συμβολισμοί τους, η σύνδεσή τους με το Βυζάντιο και την αρχαιότητα, καθώς και η προσπάθεια ανασύστασης του χαμένου λαβάρου του Οδυσσέα Ανδρούτσου.

Η συζήτηση ξεκίνησε με αναφορά στη σπηλιά «Μαύρη Τρούπα», κοντά στη Τιθορέα, η οποία υπήρξε καταφύγιο και λημέρι του Οδυσσέα Ανδρούτσου κατά την περίοδο της Επανάστασης. Εκεί έζησαν μέλη της οικογένειάς του, αλλά και πρόγονοι του συνομιλητή, οι οποίοι κατάγονταν από την Ακαρνανία και την Ήπειρο.

Η οικογένεια Χονδρού ανήκε σε ιστορική οικογένεια αρματολών και ακολούθησε τον Ανδρούτσο στον Αγώνα. Ο Γεωργάκης Χονδρός Μαργετίνης και τα αδέλφια του υπηρέτησαν ως αξιωματικοί του και συμμετείχαν σε περίπου 20-25 μάχες, μεταξύ των οποίων στη μάχη στο Χάνι της Γραβιάς και στην πολιορκία της Ακρόπολης. Η οικογενειακή αυτή παράδοση αποτέλεσε αφετηρία για βαθύτερη ιστορική έρευνα γύρω από τον Ανδρούτσο.

Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στην πολιτική και στρατιωτική διαμάχη που χαρακτήρισε τα πρώτα χρόνια της Επανάστασης. Ο Ανδρούτσος, όπως και ο Καραϊσκάκης, προερχόταν από την παράδοση των αρματολών της Ρούμελης. Οι αρματολοί άλλοτε συνεργάζονταν με τους Οθωμανούς και άλλοτε συγκρούονταν μαζί τους, ανάλογα με τις συνθήκες.

Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται τα λεγόμενα «καπάκια», δηλαδή συμφωνίες μεταξύ Ελλήνων οπλαρχηγών και Οθωμανών, οι οποίες βασίζονταν στην αμοιβαία τήρηση του λόγου και της τιμής. Ωστόσο, η πρακτική αυτή χρησιμοποιήθηκε εναντίον του Ανδρούτσου, ο οποίος κατηγορήθηκε για προδοσία.

Οι συνομιλητές απέδωσαν την εξέλιξη αυτή στις πολιτικές αντιπαραθέσεις και στις φιλοδοξίες προσώπων όπως ο Μαυροκορδάτος και ο Κωλέττης. Παράλληλα, ανέδειξαν τη σύγκρουση δύο διαφορετικών αντιλήψεων εξουσίας: της παραδοσιακής στρατιωτικής ηγεσίας και της νέας πολιτικής διοίκησης, η οποία επηρεαζόταν από τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Σημαντικό ρόλο στην υπόθεση αποδίδεται στον Γκούρα, ο οποίος χειραγωγήθηκε από πολιτικούς παράγοντες και συνέβαλε στην εξόντωση του Ανδρούτσου. Η συζήτηση συνέδεσε αυτή τη διαμάχη με ανάλογες περιπτώσεις διώξεων άλλων μεγάλων αγωνιστών.

Στη συνέχεια εξετάστηκε η ιστορική εξέλιξη των ελληνικών σημαιών. Τα σύμβολα και τα χρώματα που χρησιμοποιήθηκαν κατά την Επανάσταση δεν ήταν τυχαία,

αλλά συνδέονταν με παλαιότερες πολιτικές, στρατιωτικές και θρησκευτικές παραδόσεις. Έγινε αναφορά στο Βυζάντιο, στα θέματα, στους Δούκες και στο Δεσποτάτο της Ηπείρου. Οι παρουσιαζόμενες παραστάσεις και χρωματικές επιλογές θεωρούνται πρόδρομοι ορισμένων χαρακτηριστικών της νεότερης ελληνικής σημαίας.

Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στο γαλάζιο και στο λευκό, τα οποία συνδέονται με τη γεωγραφία του ελληνικού χώρου και κυρίως με το Αιγαίο και την Ήπειρο. Η συζήτηση επιχείρησε να αναδείξει τη συνέχεια της ελληνικής ιστορικής ταυτότητας από την αρχαιότητα και το Βυζάντιο έως την Επανάσταση.

Πριν από την καθιέρωση της επίσημης ελληνικής σημαίας, οι αρματολοί και οι οπλαρχηγοί χρησιμοποιούσαν διαφορετικά λάβαρα. Ένα από τα συνηθέστερα πρότυπα ήταν η λευκή σημαία με κόκκινο σταυρό και την παράσταση του Αγίου Γεωργίου. Μετά τα Ορλωφικά, η χρωματική παράδοση μεταβλήθηκε, καθώς ο κόκκινος σταυρός αντικαταστάθηκε σε αρκετές περιπτώσεις από γαλάζιο. Ο Άγιος Γεώργιος εξακολούθησε να εμφανίζεται ως προστάτης των αγωνιστών.

Στη συνάντηση παρουσιάστηκαν επίσης λάβαρα σημαντικών οικογενειών και οπλαρχηγών, όπως των Κολοκοτρωναίων, των Μαυρομιχαλαίων, του Μπότσαρη, του Διάκου και του Πλαπούτα. Τα σύμβολα περιλαμβάνουν σταυρούς, αγίους, άγκυρες, λέοντες και άλλα στοιχεία που εκφράζουν τη θρησκευτική πίστη, τη

ναυτική ισχύ και την ιστορική καταγωγή των αγωνιστών.

Ιδιαίτερη θέση καταλαμβάνει η Α΄ Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου το 1822. Σύμφωνα με την συζήτηση, καθιερώθηκαν τρεις επίσημες σημαίες: της ξηράς, του πολεμικού ναυτικού και του εμπορικού ναυτικού. Η συζήτηση συνέδεσε τις τρεις σημαίες με τις πολιτικές επιρροές των Μεγάλων Δυνάμεων. Εξετάστηκε επίσης η ομοιότητα της ελληνικής ναυτικής σημαίας με τη σημαία της Αγγλικής Εταιρείας Ανατολικών Ινδιών. Αναφέρεται ότι η πρόταση τροποποιήθηκε με αντιστροφή των χρωμάτων, ώστε να αποφευχθεί η εντύπωση ότι η Ελλάδα υιοθετούσε αυτούσια αγγλική σημαία.

Παρουσιάστηκαν ακόμη οι σημαίες της Ύδρας, των Σπετσών και των Ψαρών, οι οποίες εμφανίζουν κοινά χαρακτηριστικά. Ο σταυρός, η άγκυρα και το περιστέρι αποτελούν βασικά σύμβολα. Η άγκυρα παραπέμπει στη ναυτική δραστηριότητα, ενώ το περιστέρι συνδέεται με το Άγιο Πνεύμα.

Εξετάστηκε επίσης η ιδιαίτερη σημαία της Μπουμπουλίνας, στην οποία εμφανίζεται αετός, σύμβολο που συσχετίζεται με τον οίκο του συζύγου της.

Αναφορά γίνεται και στα λάβαρα του Ρήγα Φεραίου και του Αλέξανδρου Υψηλάντη.

Στην περίπτωση του Ρήγα, το ρόπαλο του Ηρακλή και οι σταυροί εκφράζουν τη σύνδεση της αρχαίας ελληνικής κληρονομιάς με τη βυζαντινή παράδοση.

ENOPIA

Ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον σημείο αφορά τη διάκριση ανάμεσα στο κυανό και το γαλάζιο. Το κυανό παρουσιάζεται ως πιο σκοτεινό και πένθιμο χρώμα, συνδεδεμένο με τη θυσία και τον θάνατο για την ελευθερία. Το γαλάζιο, αντίθετα, συνδέεται με μια πιο χαρούμενη και αισιόδοξη αντίληψη. Η σημαία, δεν δηλώνει απλώς την εθνική ταυτότητα, αλλά και τον λόγο για τον οποίο ο αγωνιστής είναι διατεθειμένος να θυσιαστεί.

Το σημαντικότερο εύρημα της συζήτησης αφορούσε το χαμένο λάβαρο του Οδυσσέα Ανδρούτσου. Ο κ. Χονδρός ανακάλυψε σχετική περιγραφή μελετώντας την αλληλογραφία της εποχής. Σε μαρτυρία δύο μουσουλμάνων υπηρετών του Ανδρούτσου, οι οποίοι παρέδωσαν το σπήλαιο, αναφέρεται ότι ανάμεσα στα αντικείμενα που παραδόθηκαν υπήρχε και το λάβαρό του. Η περιγραφή περιλάμβανε στοιχεία για τα χρώματά του.

Σημαντικό βοήθημα αποτέλεσε και το προσωπικό δαχτυλίδι του Ανδρούτσου, το οποίο βρίσκεται στο Ιστορικό Μουσείο. Το δαχτυλίδι πέρασε στην οικογένεια του Φίνου και τελικά δωρίστηκε στο μουσείο. Η σφραγίδα του περιλαμβάνει το όνομα του Ανδρούτσου, ελληνικό σταυρό, γιαταγάνι και τα σύμβολα του Θείου Πάθους, τη λόγχη και τον όξο. Τα στοιχεία αυτά θεωρούνται σημαντικά για την ανασύνθεση του λαβάρου.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ο ερευνητής χρησιμοποίησε τη σφραγίδα και τη γραπτή περιγραφή των χρωμάτων για να δημιουργήσει μια αναπαράσταση της σημαίας. Το λάβαρο δεν έχει εντοπιστεί ως αυθεντικό ιστορικό αντικείμενο, επομένως η συγκεκριμένη κατασκευή αποτελεί τεκμηριωμένη ερευνητική πρόταση και όχι ανακάλυψη του πρωτότυπου.

Η παρουσίαση ανέδειξε ότι τα φλάμπουρα των αγωνιστών του 1821 αποτελούν πολύ περισσότερα από πολεμικά σύμβολα. Αποτυπώνουν την πίστη, την καταγωγή, τις πολιτικές σχέσεις, τις ιστορικές μνήμες και τις θυσίες των ανθρώπων που αγωνίστηκαν για την ελευθερία.

Ιδιαίτερη αξία έχει η προσπάθεια ανασύστασης του λαβάρου του Οδυσσέα Ανδρούτσου, καθώς συνδυάζει την ιστορική αλληλογραφία, τα σωζόμενα αντικείμενα και τη μελέτη των συμβόλων. Η συνολική έρευνα υπενθυμίζει ότι η ιστορία των εθνικών συμβόλων απαιτεί προσεκτική μελέτη των πηγών και ότι πολλά στοιχεία της επαναστατικής περιόδου παραμένουν ακόμη ανεξερεύνητα.

